

บทที่ 6

สรุปและแนวโน้ม

ในการศึกษาเรื่องบทบาทของรัสเซียในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงหลังสงครามเย็น (ปี 1992-2008) ผู้ศึกษามีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาบทบาทของรัสเซียนับแต่การล่มสลายของสหภาพโซเวียต ที่ขยายบทบาทของตนเข้ามาในภูมิภาคนี้จนกลายเป็นมิตรใหม่ที่ได้รับการยอมรับและมีความสำคัญขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะด้านการเมืองการทหาร จากที่เคยเป็นภัยคุกคามทั้งทางตรงและทางอ้อม (ผ่านการสนับสนุนเวียดนาม) รวมทั้งศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทดังกล่าว การเลือกที่จะศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากหลังสงครามเย็นเป็นช่วงเวลาที่ยุโรปปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากมหาอำนาจที่เป็นภัยคุกคามทางด้านอุดมการณ์เป็นมหาอำนาจที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือทั้งการเป็นมหาอำนาจที่พร้อมถ่วงดุลกับมหาอำนาจอื่นๆ และมหาอำนาจที่มีส่วนช่วยสร้างความมั่นคงในภูมิภาค ดังนั้นผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาและวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการแสดงบทบาทของรัสเซียที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงเวลาดังกล่าว

แนวคิดที่นำมาใช้ในการศึกษาได้แก่แนวคิดเรื่องการเชื่อมโยง (Linkage Politics) เนื่องจากแนวคิดนี้จะพิจารณาถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลให้ประเทศหนึ่งดำเนินการเพื่อมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ แนวคิดดังกล่าวจึงสามารถนำมาใช้ศึกษาการแสดงบทบาทของรัสเซียที่มีต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ นอกจากแนวคิดดังกล่าว ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดเรื่องดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) มาใช้เพื่อทำความเข้าใจการแสดงบทบาทของรัสเซียในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคนี้เนื่องจากภาวะไร้สมดุลทางอำนาจในระดับโลกซึ่งสหรัฐฯ กลายเป็นมหาอำนาจเพียงประเทศเดียวในโลกและการถูกปิดล้อมจากประเทศในตะวันตกซึ่งมีสหรัฐฯ เป็นผู้นำ ผลักดันให้รัสเซียต้องหันการปิดล้อมมาทางตะวันออก รวมถึงหาเวทีที่รัสเซียยังได้รับการยอมรับในการแสดงบทบาทของตนเองได้ ทั้งนี้เพื่อสร้างพลังอำนาจของตนเองและเพื่อร่วมมือกับตัวแสดงอื่นๆ เพื่อลดทอนอิทธิพลของสหรัฐฯ

ผู้ศึกษาได้ตั้งคำถามว่า หลังการสิ้นสุดของสงครามเย็น สาเหตุใดที่ทำให้รัสเซียซึ่งไม่ได้ใกล้ชิดกับประเทศในภูมิภาคนี้มาก่อน ยกเว้นกับประเทศที่เคยเป็นพันธมิตรทางอุดมการณ์บางประเทศ พยายามที่จะเข้ามาแทรกแซงสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคซึ่งส่วนใหญ่มีความใกล้ชิดเป็นพิเศษกับสหรัฐฯ จนมีบทบาทเพิ่มขึ้นเป็นลำดับตั้งแต่สมัยของประธานาธิบดีเฮอร์เบิร์ต ฮูเวอร์ จนถึง

สมัยของประธานาธิบดีปูติน ซึ่งนำไปสู่การตั้งสมมุติฐานว่าปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกทางการเมืองและเศรษฐกิจของรัสเซียผลักดันให้รัสเซียต้องขยายบทบาทเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงหลังสงครามเย็น (ปี 1992-2008) เพื่อฟื้นฟูสถานะมหาอำนาจของตนและหาพันธมิตรในการถ่วงดุลอำนาจกับสหรัฐฯ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าผลการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งเอาไว้

บทบาทของรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีเยลต์ซิน บทบาทของรัสเซียในช่วงนี้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มบทบาทในเวทีพหุภาคีโดยเฉพาะกับอาเซียน ซึ่งเป็นเวทีที่รัสเซียจะสามารถแสดงบทบาทในสถานะมหาอำนาจของตนได้เฉพาะอย่างยิ่งความริเริ่มของอาเซียนในการก่อตั้ง ASEAN Regional Forum (ARF) สอดคล้องกับผลประโยชน์ของรัสเซียที่ต้องการแสวงหาแนวร่วมในการสนับสนุนแนวคิดการเมืองแบบหลายขั้วเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับสหรัฐฯ และทำให้รัสเซียสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างกรอบความมั่นคงในเอเชีย ซึ่งความสัมพันธ์กับอาเซียนสามารถพัฒนาจนรัสเซียได้รับสถานะเป็นประเทศคู่เจรจาของอาเซียนเมื่อเดือนกรกฎาคม 1996

ด้านบทบาทในระดับทวิภาคี รัสเซียใช้การส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์เป็นเครื่องมือในการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ทั้งกลุ่มลูกค้าเดิมที่มีอาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซียอยู่ในสมัยสงครามเย็นได้แก่ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม และความพยายามที่จะเจาะตลาดลูกค้ากลุ่มใหม่ซึ่งไม่คุ้นเคยอาวุธของรัสเซีย ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย บรูไน สิงคโปร์ และพม่า โดยประสบความสำเร็จในการทำให้มาเลเซียซึ่งเคยใช้แต่อาวุธยุทโธปกรณ์จากตะวันตก สั่งซื้อเครื่องบินรบรายการใหญ่จำนวนถึง 18 ลำ มูลค่าสูงถึง 550 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 1994 นำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดขึ้นระหว่างรัสเซียและมาเลเซีย ขณะที่การขายอาวุธยุทโธปกรณ์ให้พม่าซึ่งใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ของจีนมาโดยตลอดในลักษณะของการช่วยเหลือโดยขายในราคามิตรภาพและแลกเปลี่ยนกับทรัพยากรธรรมชาติในพม่าส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายพัฒนาอย่างมาก

ในมุมมองของประเทศในภูมิภาคยอมรับบทบาทของรัสเซียในสถานะของมหาอำนาจที่สามารถถ่วงดุลกับมหาอำนาจอื่นๆ โดยเฉพาะจีนและสหรัฐฯ ที่มีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้น โดยที่ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคยังมีอำนาจต่อรองกับรัสเซียในระดับสูง เนื่องจากไม่ได้พึ่งพารัสเซียทางด้านการเมือง การทหาร และทางเศรษฐกิจ ขณะที่บทบาททางด้านเศรษฐกิจของรัสเซียนับว่าน้อยมากโดยรัสเซียเป็นประเทศคู่เจรจาที่มีปริมาณการค้ากับอาเซียนต่ำที่สุด

จากแนวคิดเรื่องการเมืองเกี่ยวพันสามารถอธิบายบทบาทของรัสเซียในสมัยของประธานาธิบดีเยลต์ซินว่าเกิดจากปัจจัยภายในและภายนอกของรัสเซียดังต่อไปนี้

ปัจจัยภายใน

ปัจจัยด้านอุดมการณ์ : การล่มสลายของสงครามเย็น

การล่มสลายของสหภาพโซเวียตอย่างเป็นทางการเมื่อปลายธันวาคม 1991 หลังการลาออกของประธานาธิบดีมีคาอิล กอร์บาชอฟ ทำให้การแข่งขันกันขยายอิทธิพลระหว่างสหภาพโซเวียตกับสหรัฐฯ รวมทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันเนื่องมาจากเหตุผลทางอุดมการณ์สิ้นสุดลง โดยมีการถอนกำลังออกไปจากภูมิภาค(อ่าวคัมรานห์) เกือบทั้งหมดก่อนปิดฐานทัพในปี 2002 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้รัสเซียซึ่งกลายเป็นประเทศที่สืบสิทธิจากสหภาพโซเวียตและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มหันมาคบค้า ตามกระแสของโลกที่ให้ความสำคัญกับประเด็นทางเศรษฐกิจ ประกอบกับอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ การค้าเสรี และการรวมกลุ่มทางภูมิภาค โดยรัสเซียมองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นประเทศที่มีความรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจว่ามีศักยภาพการเป็นตลาดด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ ซึ่งสามารถตอบสนองผลประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์ของรัสเซียคือการเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศได้

ปัจจัยด้านผู้บริหารและกลุ่มผู้นำ : บทบาทของประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน

หลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ประธานาธิบดีเยลต์ซินไม่ได้สนใจด้านการต่างประเทศจึงไม่แทรกแซงมากนักแม้ว่า ในการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในสมัยที่ 2 รัฐธรรมนูญฉบับใหม่จะให้อำนาจแก่ประธานาธิบดีอย่างมากในทุกด้านรวมทั้งด้านการต่างประเทศก็ตาม ทำให้รัฐมนตรีต่างประเทศรัสเซียมีอิสระและบทบาทสำคัญในการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยในช่วงแรกนาย อังเดร โคซิเรฟ เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศมุ่งดำเนินนโยบายที่เน้นไปเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กับตะวันตกเพื่อหวังให้ตะวันตกให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูประเทศจากปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำอย่างรุนแรง จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมาในปี 1993 รัสเซียเริ่มไม่พอใจที่องค์การ NATO และประเทศตะวันตกพยายามที่จะขยายอิทธิพลเข้ามาในเขตอิทธิพลของรัสเซีย จึงเริ่มดำเนินนโยบายใกล้ชิดกับเอเชียมากขึ้น และหลังจากเปลี่ยนรัฐมนตรีต่างประเทศเป็นนายเยฟเกนี ฟรีมาคอฟเมื่อปี 1996 ซึ่งให้ความสำคัญกับการผลักดันให้โลกมีหลายขั้วอำนาจ โดยกำหนดสถานะของรัสเซียว่า เป็นประเทศที่อยู่ในภูมิภาคยูเรเชียคือมีพื้นที่อยู่ทั้งในยุโรปและเอเชียปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อบทบาทของรัสเซียที่หันมาให้ความสำคัญกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้นตั้งแต่ปี 1993 แม้ว่าต่อมานายฟรีมาคอฟออกจากรับตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศในปี 1998 เพื่อรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก็ยังมีอิทธิพลต่อนโยบายต่างประเทศรัสเซียที่สนับสนุนการสร้างโลกที่มีหลายขั้วอำนาจ ขณะที่นายอิกอร์ อิวานอฟซึ่งเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศต่อจากนายฟรีมาคอฟก็มีนโยบายสนับสนุนโลกหลายขั้วอำนาจเช่นเดียวกัน

ปัจจัยด้านกลุ่มผลประโยชน์ : แรงกดดันของกลุ่มผลประโยชน์ในประเทศ

กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ทั้งในรัฐสภา ได้แก่อะกุ่มการเมืองต่างๆ และนอกสภาได้แก่ สาธารณชนและสื่อมวลชน มีบทบาทมากขึ้นต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัสเซีย ทั้งนี้ อาจแบ่งกลุ่มดังกล่าวตามการสนับสนุนทิศทางของนโยบายต่างประเทศได้เป็น 2 กลุ่มคือกลุ่ม แนวคิด ยูเรเชีย ซึ่งมองผลประโยชน์ทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ของรัสเซียที่มีดินแดนทั้งในยุโรปและ เอเชีย กับกลุ่มแนวคิดแอตแลนติกซิส ซึ่งสนับสนุนการสร้างควมใกล้ชิดเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของโลก ตะวันตก ในสมัยที่นายโคซิเรฟเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ กลุ่มสนับสนุนแนวคิดยูเรเชีย วิจารณ์ บทบาทรัสเซียอย่างมากว่า ใกล้ชิดตะวันตกมากเกินไป กระแสกดดันจากกลุ่มผลประโยชน์ ภายในประเทศทำให้ในปี 1993 นาย โคซิเรฟต้องลดแรงกดดันดังกล่าวโดยประกาศหลักดำเนิน นโยบายต่างประเทศใหม่โดยเพิ่มความเป็นชาตินิยมและปกป้องผลประโยชน์ของรัสเซีย แต่ใน ที่สุดประธานาธิบดีเยลต์ซินต้องเปลี่ยนแปลงรัฐมนตรีต่างประเทศจากนายโคซิเรฟเป็นนายพรีมา คอฟในปี 1996 ซึ่งมีแนวคิดแบบยูเรเชีย จึงนับว่ากลุ่มผลประโยชน์ในรัสเซียเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ รัสเซียหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาสัมพันธและเข้าไปมีบทบาทในภูมิภาคอื่นๆ นอกจาก ตะวันตกมากขึ้น รวมทั้งประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ปัจจัยด้านบูรณภาพและการแบ่งแยก : ปัญหาความไร้เสถียรภาพในประเทศ

ในสมัยประธานาธิบดีบอริส เยลต์ซิน (ค.ศ.1992-1999) รัสเซียถูกขนานนามว่าเป็นคน ป่วยแห่งยูเรเชีย เชนิญกับปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจภายใน โดยด้านการเมืองรัสเซียเผชิญ กับการรัฐประหารเมื่อปี 1993 การแก่งแย่งอำนาจทางการเมือง คະแนนนิยมที่ตกต่ำลง ปัญหา สุขภาพที่มีอาการติดสุราและเป็นโรคหัวใจจนต้องรับการผ่าตัดหลายครั้ง ปัญหาเชชเนียและ ปัญหาการหาผู้ สืบทอดทางการเมืองที่ไว้วางใจได้ ทำให้ในช่วงปี 1998-1999 มีการเปลี่ยนแปลง นายกรัฐมนตรีซึ่งนับว่าเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญรองจากประธานาธิบดีถึง 4 ครั้ง ด้าน เศรษฐกิจ รัสเซียไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมนำไปสู่ภาวะวิกฤติ เศรษฐกิจในปี 1998 ต้องขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ความผัน พวนทางการเมืองและสภาวะเศรษฐกิจดังกล่าวจึงเป็นข้อจำกัดของรัสเซียในการแสดงบทบาทใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากมีอำนาจต่อรองที่ไม่มากนักในการส่งออกอาวุธยุทโธปกรณ์ และ ไม่มีเงินทุนในการเข้ามามีส่วนร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กำลังเติบโต

ปัจจัยภายนอก

สภาพแวดล้อมภูมิภาค : การขยายอิทธิพลของตะวันตกมายังเขตอิทธิพลของรัสเซีย

รัสเซียผิหนวังที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากตะวันตกในการช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศตามที่ต้องการ และเริ่มขัดแย้งกับตะวันตกที่ดำเนินนโยบายปิดล้อมรัสเซีย จากการตัดสินใจขององค์กร NATO ซึ่งเป็นองค์กรทางทหารของฝ่ายโลกเสรีในสมัยสงครามเย็นเอาไว้ แม้จะเคยตกลงไว้ว่าจะไม่ขยาย NATO มาทางตะวันออก รวมทั้งมีนโยบายเปิดกว้างในการพร้อมรับสมาชิกใหม่มาถึงประเทศหลังบ้านของรัสเซีย ทั้งยูเครน และกลุ่มประเทศในเครือรัฐบอลติก ในอนาคต ซึ่งถือเป็นภัยต่อรัสเซียโดยตรง (ต่อมาในปี 1999 เช็ก ฮังการี และโปแลนด์เป็น 3 ประเทศแรกในยุโรปตะวันออกที่เข้าเป็นสมาชิกใหม่ของ NATO) นอกจากนี้ในปี 1994 NATO โดยการนำของสหรัฐฯ ได้ใช้ปฏิบัติการทางทหารต่อยูโกสลาเวียซึ่งเป็นประเทศที่ใกล้ชิดกับรัสเซียโดยไม่ปรึกษาหารือ ยิ่งทำให้รัสเซียรู้สึกว่าการขยายตัวของสหรัฐฯ และ NATO เป็นภัยที่สำคัญของรัสเซีย เนื่องจากคุกคามผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ของรัสเซียโดยตรง จึงหันมาดำเนินนโยบายแบบรอบด้านในการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคอื่นๆ รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในองค์กรพหุภาคีของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สภาพแวดล้อมหลังสงครามเย็น : ระบบโลกหลังสงครามเย็น

การสิ้นสุดของสงครามเย็นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบโลกที่เคยเป็นระบบ 2 ขั้วอำนาจ ซึ่งถ่วงดุลกันระหว่างสหภาพโซเวียตและสหรัฐฯ กลายเป็นระบบขั้วอำนาจเดียวทางการเมืองซึ่งมีสหรัฐฯ เป็นอภิมหาอำนาจหนึ่งเดียว ประกอบกับการขยายตัวของโลกาภิวัตน์ทำให้อุดมการณ์ของสหรัฐฯ หรือประเทศผู้ชนะในการถ่วงดุลช่วงสงครามเย็นได้แก่อุดมการณ์ทุนนิยมเสรีนิยม และประชาธิปไตยเสรีนิยม ซึ่งรวมถึงแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและธรรมชาติของสหรัฐฯ และตะวันตก แพร่ขยายไปทั่วโลก ระบบโลกดังกล่าวส่งผลให้รัสเซียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องปรับตัวในการปฏิรูปประเทศตามแบบทุนนิยมและเสรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจ โดยรัสเซียให้ความสำคัญกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้นในฐานะเป็นตลาดอาวุธยุทธโปกรณ์ซึ่งกลายเป็นผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจแก่รัสเซียได้ นอกจากนี้แนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนและธรรมชาติของตะวันตกเป็นปัจจัยที่ทำให้รัสเซียและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น เนื่องจากรัสเซียสามารถสนับสนุนอาวุธยุทธโปกรณ์ให้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยไม่มีเงื่อนไขด้านสิทธิมนุษยชนเหมือนตะวันตก

สิ่งที่เกิดขึ้นสามารถนำแนวคิดเรื่องดุลแห่งอำนาจมาทำความเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น กล่าวคือ ในช่วงต้นของประธานาธิบดีเฮอร์เบิร์ต รุสเวลต์ รัสเซียมุ่งมั่นที่จะเป็นขั้วเดียวกับยุโรปและอเมริกา

เพื่อฟื้นฟูสถานะของประเทศให้แข็งแกร่งและอยู่รอด แต่เมื่อพบว่า ตะวันตกดำเนินนโยบายที่ขัดต่อผลประโยชน์ของรัสเซีย จึงหันมาผลักดันการสร้างโลกที่มีหลายขั้วอำนาจเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับตะวันตกและหาเวทีที่เปิดกว้างต่อรัสเซียในการแสดงบทบาท ปัจจุบันดังกล่าวเป็นตัวเร่งให้รัสเซียจำเป็นต้องเปลี่ยนเส้นทางมาทางตะวันออกหรือเอเชียมากขึ้น

แนวคิดเรื่องดุลแห่งอำนาจยังใช้อธิบายปฏิกิริยาของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เปิดรับรัสเซียในการเข้ามามีบทบาทด้านความมั่นคงภายในภูมิภาค โดยประเทศต่างๆ เชื่อว่าในสภาวะที่จีนและสหรัฐฯ มีอิทธิพลมากขึ้น การเข้ามาของรัสเซียจะทำให้เกิดการถ่วงดุลในภูมิภาค ซึ่งจะทำให้เกิดเสถียรภาพ

อย่างไรก็ตามความอ่อนแออย่างมากของรัสเซียทำให้บทบาทของรัสเซียในการเข้าร่วมกับประเทศอื่นๆ เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองกับประเทศตะวันตกยังไม่แข็งแกร่งมากนัก โดยเป็นเพียงช่วงเริ่มต้นและเป็นเชิงสัญลักษณ์มากกว่า ขณะที่วิกฤติเศรษฐกิจที่เริ่มที่ไทยในปี 1997 และเกิดที่รัสเซียในปี 1998 ก็กลายเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายขาดแรงจูงใจที่จะกระชับสัมพันธ์ต่อกัน เนื่องจากอยู่ในสถานะที่อำนาจอ่อนแอด้วยกันทั้งคู่

บทบาทของรัสเซียในสมัยประธานาธิบดีปูติน รัสเซียดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อเพิ่มบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยประธานาธิบดีปูตินเดินทางเยือนเกือบทุกประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยตัวเองบ่อยครั้ง แตกต่างจากสมัยของประธานาธิบดีเยลต์ซินที่ไม่เคยมีการเยือนในระดับผู้นำสูงสุดนอกจากนี้ยังมีการเยือนตอบแทนซึ่งกันและกันในหลายวาระ และมีการพบปะระดับทวิภาคีกับแต่ละประเทศในเวทีพหุภาคีที่สำคัญอีกหลายครั้ง

บทบาทด้านทวิภาคีของรัสเซียดำเนินไปในทิศทางที่ส่งเสริมผลประโยชน์ของรัสเซียในเวทีพหุภาคีมีการดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตรในช่วงสงครามเย็นที่ละเลยไปในสมัยประธานาธิบดีเยลต์ซิน ตลอดจนใช้เครื่องมือสำคัญคืออาวุธยุทธโปกรณ์ในการกระชับสัมพันธ์ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับประเทศผู้ซื้ออาวุธยุทธโปกรณ์เริ่มแน่นแฟ้นมากขึ้น การที่รัสเซียมุ่งพัฒนาสัมพันธ์ระดับทวิภาคีกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังส่งเสริมบทบาทของรัสเซียให้ได้รับการยอมรับมากขึ้นในสถานะมหาอำนาจที่มีบทบาทสำคัญในเวทีโลกและมหาอำนาจที่สามารถถ่วงดุลกับมหาอำนาจอื่นๆ โดยเฉพาะสหรัฐฯ

เวียดนาม รัสเซียยกเลิกหนี้จำนวนร้อยละ 85 ของหนี้ทั้งหมด 10 พันล้านรูเบิลให้กับเวียดนาม เมื่อเดือนกันยายน 2000 ประธานาธิบดีปูตินเยือนเวียดนามเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 28 เดือนกุมภาพันธ์ – วันที่ 2 เดือนมีนาคมปี 2001 และเยือนเป็นครั้งที่ 2 ของประธานาธิบดีปูตินเมื่อ

เดือนพฤศจิกายน ปี 2006 มีการสั่งซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากรัสเซียครั้งใหญ่ในปี 2002 มูลค่า 64 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และปี 2003 สูงถึง 490 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และยังสามารถบรรลุข้อตกลงในการต่อสัญญาความร่วมมือกับเวียดนามคือบริษัท Vietsovpetro (Vietnam Russia Petroleum Joint Venture) ที่จะหมดอายุลงในปี 2010 ตลอดจนจะขยายกิจกรรมของบริษัทไปสู่ประเทศที่ 3 ด้วย

อินโดนีเซีย อินโดนีเซียเป็นตลาดใหม่อาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซียโดยในปี 2002 อินโดนีเซียสั่งซื้อเฮลิคอปเตอร์ MI-2 จำนวน 8 ลำ และ MI-17 จำนวน 2 ลำ ปี 2003 สั่งซื้อเครื่องบิน Su-27 และ Su-30 ชนิดละ 2 ลำ และเฮลิคอปเตอร์ MI-35 จำนวน 2 ลำ มูลค่า 192.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยขายด้วยวิธีบาร์เตอร์เทรดถึงร้อยละ 80 ประธานาธิบดีเมกาวาตี ซูการ์โนบุตริของอินโดนีเซียไปเยือนรัสเซียเมื่อเดือนเมษายน ปี 2003 ซึ่งเป็นการเดินทางเยือนรัสเซียเป็นครั้งแรกในรอบ 13 ปีของผู้นำอินโดนีเซีย ขณะที่ประธานาธิบดีปูตินเดินทางเยือนอินโดนีเซีย เมื่อเดือนกันยายนปี 2007 (เป็นครั้งแรกของการเยือนระดับผู้นำในรอบ 50 ปี ต่อจากนายนิคิตา ครุสชอฟ) ทำข้อตกลงให้เงินกู้ที่มีเงื่อนไขผ่อนปรนและไม่มีข้อผูกมัดทางการเมืองกับอินโดนีเซีย มูลค่าถึง 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อใช้ซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากรัสเซีย โดยรัสเซียบรรลุข้อตกลงเรื่องความร่วมมือด้านพลังงานกับอินโดนีเซียมูลค่า 8,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเชื่อว่าเป็นการตอบแทนการให้เงินกู้จำนวนดังกล่าว

มาเลเซีย ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและมาเลเซียในสมัยประธานาธิบดีปูตินมีความแนบแน่นขึ้น ผู้นำของทั้งสองฝ่ายมีการแลกเปลี่ยนการเยือนอย่างต่อเนื่องโดยใน ปี 2002 มหาธีร์เยือนรัสเซีย และนายอับดุลลอฮ์ บาดาวิ นายกรัฐมนตรีมาเลเซียคนต่อมาไปเยือนรัสเซียเมื่อปี 2007 ด้านประธานาธิบดีปูตินก็เดินทางมาเยือนมาเลเซียถึง 3 ครั้งในรอบ 3 ปี (ปี 2003-2005) มาเลเซียกลายเป็นผู้ซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ของรัสเซียมากเป็นอันดับ 3 รองจากจีนและอินเดีย จากการสั่งซื้อเครื่องบิน Su-30 จำนวน 18 ลำ มูลค่า 900 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยร้อยละ 30 ชำระเป็น Barter Trade เมื่อเดือนสิงหาคม ปี 2003 การซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ดังกล่าวทำให้รัสเซียขยายความร่วมมือไปสู่ด้านอวกาศและดาวเทียม ทั้งการสร้างสถานีภาคพื้นและการฝึกเพื่อส่งนักบินอวกาศมาเลเซียขึ้นสู่อวกาศ ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงพ่วงจากการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ดังกล่าว (นักบินอวกาศคนแรกของมาเลเซียขึ้นสู่อวกาศในวันที่ 10 เดือนตุลาคม ปี 2007)

พม่า รัสเซียมีบทบาทในฐานะมหาอำนาจที่พึ่งพาได้ ด้วยการสนับสนุนด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ในราคาเยอเยา การเป็นผู้ช่วยเหลือทางด้านการทหาร และเทคโนโลยีนิวเคลียร์และปกป้องพม่าในเวทีระหว่างประเทศจากปัญหาประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน เฉพาะอย่างยิ่งการร่วมกับจีนใช้สิทธิยับยั้งร่างมติคว่ำบาตรพม่าใน UNSC หลายครั้งได้แก่ ปี 2006 กรณีพม่ากดขี่ข่ม

hengและปล่อยตัวนักโทษทางการเมือง ในเดือนมกราคมปี 2007 การเรียกร้องพม่าให้ปล่อยนักโทษการเมือง และเร่งปฏิรูปประชาธิปไตย ในเดือนกันยายนปี 2007 การคว่ำบาตรกรณีปราบปรามผู้เดินขบวนประท้วงต่อต้านรัฐบาลส่งผลให้การพัฒนาความสัมพันธ์กับพม่าแน่นแฟ้นขึ้น ขณะที่รัสเซียได้รับผลตอบแทนจากการให้ความร่วมมือกับพม่าในด้านต่างๆ เป็นผลประโยชน์ด้านการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรในพม่าทั้งทรัพยากรน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และอัญมณี

ไทย รัสเซียพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะเจาะตลาดอาวุธยุทโธปกรณ์ในไทย โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาลของพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ที่รัสเซียค่อนข้างประสบความสำเร็จในการสร้างสัมพันธไมตรี พันตำรวจโททักษิณเดินทางเยือนรัสเซียหลายครั้ง และผู้นำทั้งสองฝ่ายมีการเจรจาแบบ ทวิภาคีในเวทีพหุภาคีต่างๆ รวมถึงการพบปะเป็นการส่วนตัวหลายครั้ง ซึ่งทางรัสเซียพยายามโน้มน้าวให้ไทยซื้อเครื่องบินรุ่น SU-30 โดยไทยเสนอให้ทำการค้าแบบบาร์เตอร์เทรดแลกกับไก่ แต่ต่อมามีกระแสวิจารณ์ภายในประเทศจำนวนมากถึงเรื่องการทุจริตในโครงการและล้มเลิกไปในที่สุด จากนั้นเกิดการรัฐประหารในไทยเมื่อปี 2006 ทำให้ประเด็นสำคัญที่ทั้งสองฝ่ายพยายามผลักดันทั้งการเปิดตลาดอาวุธยุทโธปกรณ์และการเป็นอับพลังงานไม่เกิดผลเป็นรูปธรรม

จากสถานการณ์ความผันผวนของราคาน้ำมันโลกกลายเป็นโอกาสที่ทำให้รัสเซียก้าวเข้าลงทุนในแหล่งพลังงาน และเสนอความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีนิวเคลียร์ ซึ่งรัสเซียมีความเชี่ยวชาญและต้องการที่จะส่งออกเทคโนโลยีดังกล่าว ขณะที่หลายประเทศในภูมิภาคได้แก่ อินโดนีเซีย เวียดนาม พม่า ไทยและมาเลเซียให้ความสนใจที่จะนำพลังงานดังกล่าวมาใช้ รัสเซียยังทำให้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มุ่งหวังความร่วมมือด้านพลังงานจากรัสเซียในรูปแบบต่างๆ จากรัสเซียในอนาคตในฐานะผู้ส่งออกพลังงานสู่ประเทศต่างๆ ในภูมิภาค

ส่วนบทบาทในเวทีพหุภาคีของรัสเซียก็อยู่ในสถานะที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น รัสเซียพยายามที่แสดงบทบาทของรัสเซียว่าเป็นมหาอำนาจทั้งในยุโรปและเอเชียโดยเข้าเป็นส่วนหนึ่งในองค์กรพหุภาคีต่างๆ ทั้งองค์กรที่รัสเซียเป็นสมาชิกอยู่เดิมโดยเฉพาะเอเปค และ ARF กระชับความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้นกับอาเซียนโดยรัสเซียได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (TAC) เมื่อปี 2004 นำไปสู่การประชุมสุดยอดระหว่างรัสเซียและอาเซียนเป็นครั้งแรกเมื่อปี 2005 รวมทั้งประสานความร่วมมือระหว่างอาเซียนและองค์กรความร่วมมือเอเชียใต้ซึ่งรัสเซียมีบทบาทนำ นอกจากนี้ยังพยายามเข้าเป็นสมาชิกใหม่ในองค์กรที่รัสเซียเห็นว่ามีคุณสมบัติเข้าร่วมได้ ได้แก่ ACD ASEM และ EAS เพื่อแสดงความเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาค

รัสเซียในสมัยประธานาธิบดีปูตินพยายามที่จะพัฒนาความสัมพันธ์พิเศษกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระดับทวิภาคี เพื่อหาช่องทางขยายบทบาทระดับพหุภาคีทั้งในเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้และโลกมุสลิม ทำให้มาเลเซียสนับสนุนบทบาทของรัสเซียในการประชุมสุดยอดรัสเซีย อาเซียนในปี 2005 ที่มาเลเซียเป็นเจ้าภาพ และสนับสนุนให้รัสเซียเข้าเป็นสมาชิกของ EAS แม้จะยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากอินโดนีเซียและสิงคโปร์คัดค้าน

รัสเซียยังหาเสียงจากมาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน ในการเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการประชุมอิสลาม (Organization of Islamic Congress - OIC) โดยอ้างว่า เป็นประเทศที่มีชาวมุสลิมมากกว่า 20 ล้านคน ซึ่งมากกว่าประชาชนในประเทศมุสลิมหลายประเทศ ซึ่งประธานาธิบดีปูตินเยือนมาเลเซียถึง 2 ครั้งเมื่อเดือนสิงหาคมปี 2003 เพื่อขอให้มาเลเซียสนับสนุนให้รัสเซียเข้าเป็นสมาชิก OIC และเมื่อเดือนตุลาคม ปี 2003 เพื่อเข้าร่วมเป็นแขกพิเศษตามคำเชิญของมาเลเซียในการประชุม OIC ซึ่งมาเลเซียเป็นเจ้าภาพ ทำให้รัสเซียได้รับสถานะผู้สังเกตการณ์ในเวลาต่อมา มีผลให้รัสเซียส่งคนเข้าร่วมประชุม OIC ได้และมีส่วนทำให้ OIC ไม่เคยออกคำแถลงตำหนิการละเมิดสิทธิมนุษยชนในเซเชลส์ซึ่งมีชาวมุสลิมเป็นประชาชนส่วนใหญ่

อย่างไรก็ตามปริมาณการค้าระหว่างกันที่ยังมีน้อยระหว่างรัสเซียและอาเซียนยังเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการกระชับสัมพันธที่แน่นแฟ้นของทั้งสองฝ่าย และเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้สมาชิกอาเซียนบางส่วนคัดค้านไม่ให้รัสเซียเข้าเป็นสมาชิก EAS

จากแนวคิดเรื่องการเมืองเกี่ยวพันสามารถอธิบายบทบาทของรัสเซียในสมัยของประธานาธิบดีปูตินว่าเกิดจากปัจจัยภายในและภายนอกของรัสเซียดังต่อไปนี้

ปัจจัยภายใน

ปัจจัยด้านบูรณภาพและการแบ่งแยก : ความเข้มแข็งทางการเมืองและการเติบโตทางเศรษฐกิจของรัสเซีย

ประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูตินได้รับการสนับสนุนจากพรรค United Russia ซึ่งเป็นพรรคเสียงข้างมากในสภา และได้รับการยอมรับจากประชาชนว่าเป็นผู้นำที่มีความเข้มแข็ง ส่งผลให้ชนะเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 เดือนมีนาคม ปี 2000 ด้วยคะแนนร้อยละ 52.9 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 71.2 ในการเลือกตั้งสมัยที่ 2 ทางด้านเศรษฐกิจรัสเซียประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูเศรษฐกิจรัสเซียที่เกือบจะล้มละลายทางเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างต่อเนื่องจากการที่ราคาน้ำมันในตลาดโลกมีราคาสูง โดยนับตั้งแต่ปี 1999 – 2008 ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (GDP) เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 7 ต่อปี ศักยภาพและอำนาจต่อรองที่เพิ่มขึ้นทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ ทำให้รัสเซียมีอิทธิพลที่เพิ่มขึ้นในประชาคมระหว่างประเทศ และสามารถดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อเข้ามามีบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นประโยชน์ต่อประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต้องการใช้รัสเซียในการถ่วงดุลกับมหาอำนาจอื่นๆ

ปัจจัยด้านผู้บริหารและกลุ่มผู้นำ : บทบาทของประธานาธิบดีปูติน

ประธานาธิบดีปูตินใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญฉบับปี 1993 ซึ่งให้อำนาจแก่ประธานาธิบดีอย่างมากทั้งบทบาทภายในประเทศและต่างประเทศ เข้ามามีบทบาทต่อการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศด้วยตนเอง โดยผลักดันแนวคิดที่จะสร้างโลกให้มีหลายขั้วอำนาจ และต้องการคืนฐานะสู่ความเป็นมหาอำนาจ แนวคิดดังกล่าวทำให้รัสเซียพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศในทุกภูมิภาค โดยในปีแรกที่ประธานาธิบดีปูตินเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีอย่างเป็นทางการได้เยือนต่างประเทศมากกว่า 24 ประเทศ ปัจจัยดังกล่าวทำให้ตลอดช่วงเวลาที่ประธานาธิบดีปูตินดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี รัสเซียดำเนินบทบาทเชิงรุกมากขึ้นในการกระชับสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งการเยือนประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อกระชับความสัมพันธ์ทั้งระดับทวิภาคีและร่วมการประชุมสำคัญกับประเทศในภูมิภาคหลายครั้ง ทั้งเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์กับพันธมิตรในอดีตสหภาพโซเวียตและเปิดความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาค

ปัจจัยภายนอก

สภาพแวดล้อมทางทรัพยากร : ความผันผวนของราคาน้ำมันโลก

ราคาน้ำมันโลกตั้งแต่หลังสงครามเย็นมีความผันผวนเป็นอย่างมากโดยวิกฤติเศรษฐกิจที่เริ่มจากเอเชียในปี 1997 -1999 ส่งผลต่อการราคาของน้ำมันดิบที่ลดลงต่ำสุดในรอบ 5 ปีอยู่ที่ 12 ดอลลาร์สหรัฐต่อบาร์เรล สถานการณ์ราคาตกต่ำเริ่มดีขึ้นในปี 2001 และราคาเริ่มสูงขึ้นตั้งแต่ปี 2002 จากการฟื้นตัวจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของจีนและอินเดีย จากระดับราคาเฉลี่ย 22-28 ดอลลาร์สหรัฐเมื่อปี 2002-2003 เพิ่มขึ้นเป็น 42-44 ดอลลาร์สหรัฐต่อบาร์เรลในปี 2005 จนปี 2007 ราคาสูงเกินกว่า 100 ดอลลาร์สหรัฐต่อบาร์เรลซึ่งเป็นราคาที่สูงสุดเป็นประวัติการณ์ และครั้งแรกของปี 2008 ราคาอยู่ในระดับ 130 ดอลลาร์สหรัฐต่อบาร์เรล ปัจจัยดังกล่าวทำให้รัสเซียซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่พึ่งพิงการส่งออกพลังงานเป็นหลัก ไม่เพียงแต่พลังงานน้ำมัน เป็นประเทศที่เป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญของโลก และเป็นเจ้าของเทคโนโลยีด้านนิวเคลียร์ที่มีชื่อเสียง กลายเป็นประเทศที่มีพลังอำนาจที่แข็งแกร่งในสมัยของประธานาธิบดีปูติน จึงศักยภาพเพิ่มขึ้นในการดำเนินนโยบายต่างประเทศและดำเนินบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งการแสดงบทบาทในฐานะของมหาอำนาจด้านพลังงาน

สภาพแวดล้อมหลังสงครามเย็น : การขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ

ความได้เปรียบในเชิงอำนาจของสหรัฐฯ หลังจากสงครามเย็นทำให้ประธานาธิบดีจอร์จ บุช (ปี 2000-2008) ดำเนินนโยบายต่างประเทศที่แข็งแกร่งเพื่อตอบโต้และจัดการกับภัยคุกคามของสหรัฐฯ ได้แก่ กลุ่มก่อการร้ายและรัฐอันธพาล เฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการบุกอิรักเป็นการ

ตัดสินใจฝ่ายเดียวโดยไม่ผ่าน UNSC ทำให้รัสเซียเริ่มตระหนักถึงการคุกคามจากสหรัฐฯ และกังวลว่าสหรัฐฯ มีแผนการจะปิดล้อมและสกัดกั้นอิทธิพลจากรัสเซีย จากการขยายสมาชิกของ NATO โดยการนำของสหรัฐฯ ออกไปจนอาจจะประชิดติดพรมแดนรัสเซีย การประกาศเอกราชของโคโซโว โดยการสนับสนุนของสหรัฐฯ เฉพาะอย่างยิ่งแผนการของสหรัฐฯ ในการจัดตั้งระบบป้องกันขีปนาวุธในยุโรป ปัจจัยดังกล่าวทำให้รัสเซียเล็งเห็นความสำคัญที่จะขยายอิทธิพลของตนเองมาทางตะวันออกรวมทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ขณะเดียวกัน การขยายอิทธิพลของสหรัฐฯ ทำให้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะกระชับสัมพันธ์กับมหาอำนาจอื่นๆ เพื่อถ่วงดุลกับสหรัฐฯ เพิ่มขึ้น

ทั้งนี้แนวคิดเรื่องดุลแห่งอำนาจสามารถอธิบายบทบาทที่เพิ่มมากขึ้นของรัสเซียในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวคือ ขณะที่สหรัฐฯ เริ่มแสดงถึงอำนาจที่มีอยู่มากที่สุดเพียงฝ่ายเดียวทำให้เกิดภาวะไม่สมดุลทางอำนาจ รัสเซียประสบความสำเร็จในการฟื้นฟูเสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจจนมีศักยภาพมากขึ้น แต่อำนาจที่มากขึ้นยังไม่สามารถถ่วงดุลกับสหรัฐฯ จึงต้องการให้โลกมีหลายขั้วอำนาจ โดยเข้ามากระชับสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ รวมทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อถ่วงดุลกับสหรัฐฯ ซึ่งสอดคล้องกับผลประโยชน์ของประเทศในภูมิภาคที่เล็งเห็นความจำเป็นของการใกล้ชิดกับมหาอำนาจหลายฝ่ายเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับสหรัฐฯ ซึ่งศักยภาพที่เพิ่มขึ้นของรัสเซียทำให้รัสเซียมีอำนาจต่อรองเพิ่มมากขึ้น

ในขณะเดียวกันสัญญาณความถดถอยของสหรัฐฯ โดยเฉพาะหลังจากการบุกอิรักเมื่อปี 2003 จนมาถึงการประสบกับวิกฤตการเงินครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของสหรัฐฯ เมื่อปี 2008 ทำให้เกิดกระแสต่อต้านสหรัฐฯ มากยิ่งขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นโอกาสให้รัสเซียเข้ามาเป็นตัวเลือกให้ประเทศในภูมิภาคใช้ถ่วงดุล และบั่นทอนอิทธิพลของสหรัฐฯ โดยใช้พลังอำนาจของตนคือศักยภาพด้านอาวุธยุทโธปกรณ์และพลังงาน ตลอดจนสถานะการใช้สิทธิวีโต้ในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเข้ามาแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับประเทศในภูมิภาค

อาจจะกล่าวได้ว่า บทบาทของรัสเซียในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่การสิ้นสุดสงครามเย็น (ปี 1992-2008) พัฒนาจากมหาอำนาจผู้สนับสนุนด้านอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีอำนาจต่อรองน้อยในสมัยของประธานาธิบดีเฮอร์เบิร์ต ฮูเวอร์ มาเป็นมหาอำนาจยูเรเชีย หรือมหาอำนาจทั้งในยุโรปและเอเชียซึ่งมีความสำคัญมากขึ้นในสถานะของมหาอำนาจด้านพลังงานและมหาอำนาจที่แข็งแกร่ง ทำให้รัสเซียกลายเป็นขั้วอำนาจที่สำคัญมากขึ้นในการถ่วงดุลอำนาจในภูมิภาคนี้ร่วมกับ สหรัฐฯ ญี่ปุ่นและ จีน โดยบทบาทเด่นของรัสเซียในภูมิภาคนี้ยังเป็นบทบาทด้านการเมืองและการทหาร ขณะที่บทบาททางเศรษฐกิจยังมีน้อยและเป็นอุปสรรคของความสัมพันธ์ระหว่างกัน

แต่ก็มีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้น โดยทั้งสองฝ่ายเล็งเห็นว่า มูลค่าการค้าระหว่างกันมีโอกาสที่จะพัฒนาไปได้อีกมากเนื่องจากทั้งสองฝ่ายยังไม่ได้พัฒนาตามศักยภาพที่แท้จริง

ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังพัฒนาไปอย่างมากและเริ่มเห็นผลเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น โดยการใช้การส่งออกอาวุธยุทธโปกรณ์ในการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศมุสลิมที่ใหญ่ที่สุดคือ อินโดนีเซีย ประเทศมุสลิมที่มีบทบาทสำคัญในเวทีพหุภาคีในภูมิภาคคือมาเลเซีย การสร้างความไว้วางใจจากพม่าซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับสหรัฐฯ และการฟื้นฟูความสัมพันธ์กับเวียดนามพันธมิตรสำคัญในช่วงสงครามเย็น และการมีบทบาทในเวทีพหุภาคีต่างๆ รวมทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยการร่วมมือต่างๆ มีลักษณะต่างตอบแทนกันมากขึ้น เนื่องจากอำนาจต่อรองที่เพิ่มขึ้นของรัสเซีย

แนวโน้มในอนาคตผู้ศึกษาเชื่อว่า บทบาทรัสเซียในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะยิ่งทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสภาวะแวดล้อมของโลกเริ่มเปลี่ยนไปเป็นโลกที่มีหลายขั้วอำนาจ ซึ่งรัสเซียเป็นประเทศหนึ่งที่มีอำนาจมากขึ้นในเวทีโลก ขณะที่ในภูมิภาคเอง จีนยังเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่สามารถกระชับสัมพันธ์แบบเลือกขั้วอำนาจเดียวได้แบบสมัยสงครามเย็น การขับเคลื่อนเพื่อถ่วงดุลในเวทีโลกและภูมิภาคจะยิ่งเข้มข้น ทั้งนี้ หลังจากยุคของปูติน เวียดนามสั่งซื้ออาวุธยุทธโปกรณ์จากรัสเซียเป็นเรือดำน้ำ 6 ลำ และเครื่องบินรบ 12 ลำ กลายเป็นลูกค้าด้านอาวุธยุทธโปกรณ์รายใหญ่เป็นอันดับ 3 รองจากจีนและอินเดีย เพื่อป้องกันภัยคุกคามจากจีน ส่วนพม่าซื้อเครื่องบินรบจำนวน 20 ลำจากรัสเซียเพื่อทดแทนเครื่องบินจากจีน ขณะที่ไทยถูกดึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ และรัสเซีย ในกรณีของวิกเตอร์ บุต ซึ่งในทางกลับกัน การตัดสินใจของรัสเซียอาจมีผลต่อกรณีพิพาทที่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน